

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Барвіцький С.Ю.

аспірант,

Науковий керівник: Павлюк А.П.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,

Національний інститут стратегічних досліджень

ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Реформа децентралізації влади – одна з ключових реформ на сучасному етапі розвитку держави, спрямована на створення належної системи врядування та формування спроможних територіальних громад. Реформа передбачає передачу значних повноважень від органів державної влади органам місцевого самоврядування, а також фінансових, матеріальних та інших ресурсів для реалізації цих повноважень. Вже здійснено важливі кроки у частині бюджетної децентралізації, відбулися зміни у міжбюджетних відносинах та наповненні місцевих бюджетів, розширено фінансові можливості територіальних громад, особливо об'єднаних, що сприятиме їх становленню як економічно самодостатніх та спроможних.

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року формування спроможних територіальних громад повинно відбуватися з дотриманням матеріальних та фінансових умов для забезпечення повноважень, що реалізуються на рівні територіальної громади. Здійснення бюджетної децентралізації передбачає перерозподіл загальнодержавних податків, забезпечення гарантованої Конституцією України автономності місцевих бюджетів, закріплення за органами місцевого самоврядування базового рівня стабільної дохідної бази для реалізації їх функцій тощо [1].

Внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України у частині бюджетної децентралізації дозволило розпочати практичний етап децентралізації влади. Нова система вирівнювання дозволяє залишити більшу частину коштів на місцях, таки чином. органи місцевого самоврядування стали менш залежати від прийнятих в центрі рішень. Запроваджено стимулюючу систему фінансового вирівнювання спроможності територіальних громад, закладено механізми стимулювання громад до об'єднання – об'єднані відповідно до перспективного плану громади отримують дохідну базу та видаткові повноваження, як у міст обласного значення) [2].

Так, створені в 2015 році 159 об'єднаних територіальних громад, в яких відбулися вибори до органів місцевого самоврядування, з 2016 року перейшли на прямі бюджетні розрахунки з Державним казначейством. Це сприятиме створенню умов забезпечення активізації економічного розвитку територіальних громад, підвищення рівня надання соціальних послуг їхнім мешканцям. Територіальні громади, які не об'єднались, залишилися осторонь цього процесу та позбавлені права на виконання делегованих державою повноважень органів місцевого самоврядування. Отже, об'єднання територіальних громад є запорукою переходу місцевого самоврядування на якісно новий рівень.

Парламентом ухвалено Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад (№ 157-VIII від 05.02.2015), а Урядом для забезпечення його реалізації затверджено Методику формування спроможних територіальних (постанова КМУ № 214 від 08.04.2015). Саме ці акти визначають, яким чином має відбуватись об'єднання громад для того, щоб вони стали спроможними.

Відповідно, спроможні територіальні громади – територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці [3].

Держава здійснює фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст шляхом надання об'єднаній територіальній громаді коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної громади у разі, якщо її межі повністю відповідають межах, визначеним перспективним планом формування територій громад Автономної Республіки Крим, області [4, ст. 10].

Фінансова децентралізація передбачає, що доходи загального фонду об'єднаних територіальних громад, створених відповідно до перспективних планів формування територій громад, одержують додаткові фінансові та майнові ресурси. Зокрема: 60% податку на доходи фізичних осіб, 50% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та води, 25% рентної плати за користування надрами, державне мито, акцизний податок з торгівлі підакцизних товарів, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, податок на майно та єдиний податок (зараховується до бюджетів місцевого самоврядування), збір за місця паркування, туристичний збір та інші [5, ст. 64].

Також слід зазначити, що змінами до Податкового кодексу передбачено, що сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, в межах своїх повноважень приймають рішення про встановлення місцевих податків та зборів [6, ст. 12].

Як наслідок, у 2015 році до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) надійшло 99,8 млрд. грн., що складає 116,0% від річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Приріст надходжень до загального фонду проти 2014 року (у співставних умовах та без урахування територій, що не підконтрольні українській владі) склав 42,1% або + 29,6 млрд. грн. Зростання забезпечене за всіма видами податків, у тому числі, обсяг податку на доходи фізичних осіб зріс на 23,1%, плати за землю – 130,3% [7].

Темпи зростання доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) зросли у всіх регіонах в межах від 16,6% у Донецькій області до 64,1% у Волинській області по відношенню до відповідних показників минулого року. В середньому по Україні цей показник склав 43,9%, тоді як у 2014 році він становив лише 5,0%. Найбільш суттєво зросли доходи місцевих бюджетів у Закарпатській (+61,5%), Тернопільській (+58,2%), Херсонській (+52,3%), Одеській та Київській (+50,3%), Львівській та Чернівецькій (+ 49,7%) областях.

Найбільший обсяг доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу населення регіону зафіксовано у м. Києві (5,6 тис. грн.), Дніпропетровській (3,7 тис. грн.), Київській (3,1 тис. грн.), Полтавській (2,9 тис. грн.), Запорізькій (2,8 тис. грн.), Харківській (2,6 тис. грн.) областях, а найменші показники – у Хмельницькій, Волинській та Івано-Франківській (по 1,6 тис. грн.), Чернівецькій, Тернопільській та Закарпатській областях (по 1,4 тис. грн.) [8].

Та на сьогодні все ж таки переважна більшість територіальних громад України неспроможна вирішувати питання місцевого розвитку через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також брак кадрів відповідної кваліфікації. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл і лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, нічне освітлення вулиць тощо.

Здійснення децентралізації влади є необхідним кроком з огляду на євроінтеграційний та внутрішньоекономічний курс розвитку держави. Для подальшого її впровадження необхідне удосконалення інституційного забезпечення процесу реалізації реформи. Також для зміцнення фінансово-економічного потенціалу територіальних громад необхідний пошук і запровадження механізмів диверсифікації джерел фінансування соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014р № 385.
2. Децентралізація влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>
3. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015р. № 214.
4. Закон України «Про об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII.
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. № 2456-VI.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI.

7. Дані Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

8. Дані Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/>

Богданов Д.С.

аспірант,

Науковий керівник: Гончаренко І.В.

доктор економічних наук, професор,

Миколаївський національний аграрний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Політичні та економічні реформи, що здійснюються сьогодні в Україні, об'єктивно сприяють посиленню уваги до територіального аспекту управління. Вирішення широкого кола проблем соціального, економічного, екологічного, містобудівного характеру значною мірою визначається конкретними соціально-економічними умовами, властивими тій чи іншій території. Виявлення таких умов, їх врахування, значною мірою впливає на кінцеві результати соціально-економічного розвитку регіонів.

У сучасних умовах соціально-економічний розвиток регіону набуває особливої актуальності, що обумовлено цілою низкою чинників. Перш за все, підвищенням ролі регіонів у розвитку національної економіки, перенесенням центру ваги у вирішенні найважливіших проблем економічного і політичного реформування на рівень місцевого самоврядування. Під поняттям «регіон», як правило, розуміється адміністративно – територіальна одиниця [5, с. 240].

Процеси реформування управління соціально – економічним розвитком регіонів проходять досить швидко, відбуваються зміни пріоритетів, це обумовлює необхідність посилення інформаційного забезпечення управлінських рішень. Сама по собі проблема інформатизації всіх сфер суспільного життя, в тому числі, звичайно, регіонального управління, набуває в певному сенсі геополітичного значення. Ефективне вирішення цієї проблеми, сприятиме також і активізації міжнародної співпраці.

Проте, система інформаційної підтримки управління, ядром якої є дані державної статистичної звітності, «налаштованої» на централізоване керування економіку, найчастіше виявляється безсилою в питаннях оцінки нових процесів, що відбуваються в різних сферах життєдіяльності регіонів. У результаті істотно загострилися протиріччя між інформаційними потребами органів управління регіоном і можливостями діючих систем їх інформаційної підтримки. Ці суперечності, наслідком яких є зниження ефективності територіального управління, а значить і спад, у кінцевому рахунку якості життя населення, повинні стати найважливішим спонукальним мотивом